

Bruxelles, 24. ožujka 2022.
(OR. en)

7582/22

UK 55

POP RATNA BILJEŠKA

Od: Glavna tajnica Europske komisije, potpisala direktorica Martine
DEPREZ

Datum primitka: 24. ožujka 2022.

Za: Jeppe TRANHOLM-MIKKELSEN, glavni tajnik Vijeća Europske unije

Br. dok. Kom.: COM(2022) 126 final

Predmet: IZVJEŠĆE KOMISIJE EUROPSKOM PARLAMENTU I VIJEĆU Izvješće
Europske komisije Europskom parlamentu i Vijeću o provedbi i primjeni
Sporazuma o trgovini i suradnji između Europske unije i Ujedinjene
Kraljevine Velike Britanije i Sjeverne Irske 1. siječnja–31. prosinca 2021.

Za delegacije se u prilogu nalazi dokument COM(2022) 126 final.

Priloženo: COM(2022) 126 final

Bruxelles, 24.3.2022.
COM(2022) 126 final

IZVJEŠĆE KOMISIJE EUROPSKOM PARLAMENTU I VIJEĆU

**Izvešće Europske komisije Europskom parlamentu i Vijeću o provedbi i primjeni
Sporazuma o trgovini i suradnji između Europske unije i Ujedinjene Kraljevine Velike
Britanije i Sjeverne Irske**

1. siječnja–31. prosinca 2021.

Izvješće Europske komisije Europskom parlamentu i Vijeću o
provedbi i primjeni Sporazuma o trgovini i suradnji između
Europske unije i Ujedinjene Kraljevine Velike Britanije i
Sjeverne Irske
1. siječnja–31. prosinca 2021.

Sadržaj

1. Uvod	3
2. Institucionalni okvir	4
3. Provedbeni instrumenti i rješavanje sporova	5
4. Trgovina robom	6
5. Usluge i ulaganje, digitalna trgovina, intelektualno vlasništvo, javna nabava te mala i srednja poduzeća	10
6. Energetika	14
7. Jednaki uvjeti za otvoreno i pošteno tržišno natjecanje i održivi razvoj.....	14
7.1. Radni i socijalni standardi, okoliš i klima, održivi razvoj	15
7.2. Kontrola subvencija.....	16
8. Promet.....	17
9. Ribarstvo	17
10. Koordinacija socijalne sigurnosti.....	18
11. Suradnja u izvršavanju zakonodavstva i pravosudna suradnja u kaznenim stvarima.....	18
12. Sudjelovanje u programima EU-a.....	19
13. Zaključci.....	19

1. Uvod

Sporazum o trgovini i suradnji između Europske unije (EU) i Europske zajednice za atomsku energiju, s jedne strane, i Ujedinjene Kraljevine Velike Britanije i Sjeverne Irske (Ujedinjena Kraljevina), s druge strane¹, potpisan je 30. prosinca 2020. Privremeno je stupio na snagu 1. siječnja 2021. Službeno je stupio na snagu 1. svibnja 2021. nakon završetka postupaka ratifikacije u EU-u i Ujedinjenoj Kraljevini.

Sporazumom o trgovini i suradnji uspostavljena je sveobuhvatna osnova za odnos između stranaka u cijelom nizu područja uključujući trgovinu, prijevoz, ribarstvo, suradnju u izvršavanju zakonodavstva i pravosudnu suradnju u kaznenim stvarima, tematsku suradnju i sudjelovanje u programima EU-a. Temelji se na odredbama kojima se osiguravaju jednaki uvjeti, održivi razvoj i poštovanje temeljnih prava te na mehanizmima upravljanja i rješavanja sporova.

U usporedbi s ostalim sporazumima o slobodnoj trgovini između EU-a i trećih zemalja, Sporazum o trgovini i suradnji jedinstven je u tome što je sklopljen s bivšom državom članicom. Stoga su uvjeti za trgovinu i suradnju koji su utvrđeni u Sporazumu o trgovini i suradnji postali restriktivniji od onih koji su bili na snazi do kraja 2020., kad je završilo prijelazno razdoblje utvrđeno u Sporazumu o povlačenju². To je neizbježna posljedica izlaska Ujedinjene Kraljevine iz carinske unije i jedinstvenog tržišta EU-a.

Cilj je EU-a uspostaviti stabilan i pozitivan odnos s Ujedinjenom Kraljevinom. Iako je postignut dobar napredak u utvrđivanju struktura za suradnju utvrđenu u Sporazumu o trgovini i suradnji, još uvijek postoje određeni izazovi. Postoje i stalne poteškoće u pogledu šireg odnosa s Ujedinjenom Kraljevinom, posebice one povezane s provedbom Protokola o Irskoj i Sjevernoj Irskoj na temelju Sporazuma o povlačenju.

Ovo je prvo izvješće o provedbi i primjeni Sporazuma o trgovini i suradnji, kako je propisano člankom 2. stavkom 4. Odluke Vijeća (EU) 2021/689 od 29. travnja 2021.³ U izvješću je predstavljeno trenutačno stanje u odnosu na brojna područja obuhvaćena Sporazumom o trgovini i suradnji tijekom prve godine njegove primjene. Izvješćem se s pomoću podataka, ako su dostupni, nastoji i kvantificirati učinak Sporazuma o trgovini i suradnji.

¹ Sporazum o trgovini i suradnji između Europske Unije i Europske zajednice za atomsku energiju, s jedne strane, i Ujedinjene Kraljevine Velike Britanije i Sjeverne Irske, s druge strane (SL L 149/10) [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:22021A0430\(01\)&from=HR](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:22021A0430(01)&from=HR)

² Sporazum o povlačenju Ujedinjene Kraljevine Velike Britanije i Sjeverne Irske iz Europske unije i Europske zajednice za atomsku energiju (2019/C 384 I/01) [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:12019W/TXT\(02\)&from=HR](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:12019W/TXT(02)&from=HR)

³ Odluka Vijeća (EU) 2021/689 od 29. travnja 2021. o sklapanju, u ime Unije, Sporazuma o trgovini i suradnji između Europske unije i Europske zajednice za atomsku energiju, s jedne strane, Ujedinjene Kraljevine Velike Britanije i Sjeverne Irske, s druge strane i Sporazuma između Europske unije i Ujedinjene Kraljevine Velike Britanije i Sjeverne Irske u vezi sa sigurnosnim postupcima za razmjenu i zaštitu klasificiranih podataka (SL L 149/2) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:32021D0689&from=HR>

2. Institucionalni okvir

Sporazum o trgovini i suradnji stvara svoj vlastiti institucionalni okvir za nadzor i olakšavanje njegove provedbe. Ta je struktura uspješno uspostavljena 2021., a sada je potpuno operativna.

Vijeće za partnerstvo, koje nadzire provedbu Sporazuma o trgovini i suradnji na političkoj razini, prvi se put sastalo 9. lipnja 2021. Stranke su, među ostalim, raspravljale o ribarstvu, nediskriminaciji u pogledu pristojbi za radne vize, suradnji u izvršavanju zakonodavstva i pravosudnoj suradnji te o sudjelovanju Ujedinjene Kraljevine u programima EU-a⁴. Međutim, nisu se mogle usuglasiti o zajedničkoj izjavi s obzirom na to da je Ujedinjena Kraljevina odbila navesti punu provedbu Sporazuma o povlačenju kao preduvjet za stabilne buduće odnose⁵.

Sva zajednička tijela koja pomažu Vijeću za partnerstvo u pitanjima obuhvaćenima Sporazumom o trgovini i suradnji, uključujući Odbor za trgovinsko partnerstvo i 11 posebnih trgovinskih odbora, koji podržavaju njegov rad u posebnim područjima, održala su sastanke 2021.:

- Posebni odbor za koordinaciju socijalne sigurnosti (6. srpnja 2021.),
- Posebni odbor za energetiku (14. srpnja 2021.),
- Posebni odbor za ribarstvo (20. srpnja i 27. listopada 2021.),
- Posebni trgovinski odbor za sanitarne i fitosanitarne mjere (22. i 23. rujna 2021.);
- Posebni trgovinski odbor za carinsku suradnju i pravila o podrijetlu (7. listopada 2021.);
- Posebni trgovinski odbor za robu (8. listopada 2021.),
- Posebni trgovinski odbor za usluge, ulaganja i digitalnu trgovinu (11. listopada 2021.);
- Posebni trgovinski odbor za javnu nabavu (12. listopada 2021.),
- Posebni trgovinski odbor za jednake uvjete za otvoreno i pošteno tržišno natjecanje i održivi razvoj (12. listopada 2021.),
- Posebni trgovinski odbor za intelektualno vlasništvo (13. listopada 2021.),
- Posebni trgovinski odbor za regulatornu suradnju (13. listopada 2021.),
- Posebni odbor za zračni prijevoz (14. listopada 2021.),
- Posebni trgovinski odbor za tehničke prepreke trgovini (15. listopada 2021.),
- Posebni odbor za suradnju u izvršavanju zakonodavstva i pravosudnu suradnju (19. listopada 2021.);
- Odbor za trgovinsko partnerstvo (16. studenoga 2021.),
- Posebni odbor za sigurnost zračnog prometa (23. studenoga 2021.),
- Posebni odbor za cestovni prijevoz (24. studenoga 2021.),

⁴ Dnevni redovi i zapisnici sa sastanaka Vijeća za partnerstvo i odbora:
https://ec.europa.eu/info/strategy/relations-non-eu-countries/relations-united-kingdom/eu-uk-trade-and-cooperation-agreement/meetings-eu-uk-partnership-council-and-specialised-committees-under-trade-and-cooperation-agreement_hr

⁵ Izjava Europske komisije nakon prvog sastanka Vijeća za partnerstvo:
https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/20210609_unilateral_pc_statement_002_final.pdf

- Posebni trgovinski odbor za administrativnu suradnju u području PDV-a te naplatu poreza i davanja (15. prosinca 2021.), i
- Posebni odbor za sudjelovanje u programima Unije (21. prosinca 2021.).

U skladu s dogovorenim aranžmanima EU je na tim sastancima zastupala Europska komisija, a Vijeće je koordiniralo stajališta koja se trebaju zauzeti u ime EU-a. Predstavnici država članica prisustvovali su sastancima kao dio delegacije EU-a. Europski parlament bio je obaviješten o aktivnostima zajedničkih tijela.

Poduzeti su i koraci za uspostavu parlamentarne suradnje između EU-a i Ujedinjene Kraljevine. Stranke su se složile da će se Parlamentarna skupština za partnerstvo (Skupština), uspostavljena Sporazumom o trgovini i suradnji, sastojati od 35 zastupnika u Europskom parlamentu, odnosno u parlamentu Ujedinjene Kraljevine. Delegacija EU-a u Skupštini odobrena je u listopadu 2021.⁶ Skupština će započeti s radom 2022.

Započeo je i postupak uključivanja civilnog društva u provedbu Sporazuma o trgovini i suradnji. Komisija i Ujedinjena Kraljevina neslužbeno su se složile s operativnim smjernicama Foruma civilnog društva. Treba ih potvrditi Vijeće za suradnju kako bi Forum civilnog društva mogao početi s radom⁷. Osnovana je i Domaća savjetodavna skupina EU-a radi šireg dijaloga o pitanjima obuhvaćenima Sporazumom o trgovini i suradnji. Domaću savjetodavnu skupinu podržava Europski gospodarski i socijalni odbor, koji koordinira sastanke i održava kontakte s partnerima iz civilnog društva. Prvi sastanak Domaće savjetodavne skupine održan je 25. studenoga 2021.⁸

3. Provedbeni instrumenti i rješavanje sporova

Kao odgovor na zahtjeve država članica, Komisija je uspostavila središnju točku⁹ kojoj dionici mogu podnijeti pritužbe povezane s provedbom Sporazuma o trgovini i suradnji. Poduzeća, nevladine organizacije, poslodavci, sindikati i šira javnost u EU-u mogu upotrijebiti taj sustav kao prvu točku ulaska za prijavljivanje problema povezanih s provedbom Sporazuma o trgovini i suradnji. Središnja točka povezana je s postojećim alatima koje je razvila Komisija, kao što su jedinstvena ulazna točka za prijavljivanje pritužbi povezanih s trgovinom, uključujući pitanja pristupa tržištu, jednake uvjete ili održivi razvoj. Ti su instrumenti odraz povećanog zalaganja Komisije za jačanje izvršenja i provedbe svojih međunarodnih sporazuma.

Nadalje, kako bi mogla pokrenuti mjere izvršenja, Komisija je iznijela prijedloge¹⁰ za upravljanje donošenjem jednostranih mjera i mjera izvršenja, čime bi se zamijenilo ovlaštenje predviđeno Odlukom Vijeća (EU) 2021/689¹¹ o sklapanju Sporazuma o trgovini i suradnji.

⁶ Vidjeti: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2021-0398_HR.html

⁷ Informacije o sastancima Foruma civilnog društva bit će dostupne na <https://trade.ec.europa.eu/dialogue/index.cfm>

⁸ <https://www.eesc.europa.eu/hr/tags/medunarodna-trgovina?page=1>

⁹ https://ec.europa.eu/assets/sg/complaint_eu_uk_tca/complaints_hr/index.html

¹⁰ Prijedlog Uredbe Europskog parlamenta i Vijeća o utvrđivanju pravila za ostvarivanje prava Unije u provedbi i izvršenju Sporazuma o povlačenju Ujedinjene Kraljevine Velike Britanije i Sjeverne Irske iz Europske unije i Europske zajednice za atomsku energiju te Sporazuma o trgovini i suradnji između Europske unije i Europske zajednice za atomsku energiju, s jedne strane, i Ujedinjene Kraljevine Velike

Nijedna stranka nije 2021. zatražila savjetovanje ni osnivanje arbitražnog tijela prema pravilima o rješavanju sporova iz Sporazuma o trgovini i suradnji. U okviru provedbe tih pravila EU je 14. prosinca 2021. službeno predložio pojedince koji žele i mogu obavljati dužnost članova arbitražnog tijela¹².

4. Trgovina robom

Na kraju prijelaznog razdoblja Ujedinjena Kraljevina i EU razdvojili su se na dva odvojena carinska područja i dva odvojena tržišta robe, od kojih svaki ima svoj vlastiti regulatorni režim, čime se neizbježno stvaraju prepreke trgovini.

Iako je Sporazumom o trgovini i suradnji predviđena trgovina bez carina i kvota za sav uvoz između stranaka, došao je kraj neometanoj trgovini robom i ponovno su se pojavile necarinske prepreke. Od 2021. sav izvoz iz Ujedinjene Kraljevine u EU podliježe carinskim postupcima i provjerama. Pošiljke poljoprivredno-prehrambenih proizvoda moraju biti popraćene zdravstvenim certifikatima te proći sanitarne i fitosanitarne inspekcije na graničnim kontrolnim postajama država članica. Osim toga, s obzirom na to da se više ne primjenjuje načelo uzajamnog priznavanja, sva roba mora biti u skladu s drukčijim pravilima i regulatornim mjerama.

Nadalje, roba kojom te dvije stranke trguju mora biti u skladu s pravilima o podrijetlu utvrđenima u Sporazumu o trgovini i suradnji ako žele ostvariti korist od povlaštenog tretmana s 0 % carina. Dokazivanje podrijetla robe može biti zahtjevno, posebice ako poduzeća dijelove nabavljaju iz nekoliko zemalja. Kako bi olakšala primjenu povlaštenog tretmana, Komisija je donijela zakonodavstvo¹³ kojim se uspostavlja prijelazno razdoblje tijekom kojeg izvoznici iz EU-a mogu izdavati tvrdnje o podrijetlu na temelju izjava dobavljača čak i ako nemaju potpunu dokumentaciju, pod uvjetom da će je imati do kraja 2021. Od 2022. primjenjuju se uobičajeni zahtjevi sastavljanja tvrdnji o podrijetlu. Kad je riječ o uvozu u EU iz Ujedinjene Kraljevine, povlaštenu tretman odobren je za više od 80 % robe. Komisija zajedno s državama članicama osigurava ispravnu provedbu pravila o podrijetlu te pruža smjernice i objašnjenja carinskim tijelima i poduzećima.

Iako se na robu s podrijetlom ne obračunavaju carine, poduzeća su opširno izvješćivala o poremećajima u lancima opskrbe. Poteškoće s kojima se suočavaju poduzeća iz EU-a u skladu su s onim što bi se moglo očekivati, to jest:

Britanije i Sjeverne Irske, s druge strane, COM(2022) 89 i Prijedlog Uredbe Vijeća o utvrđivanju pravila za ostvarivanje prava Zajednice u provedbi Sporazuma o trgovini i suradnji između Europske unije i Europske zajednice za atomsku energiju, s jedne strane, i Ujedinjene Kraljevine Velike Britanije i Sjeverne Irske, s druge strane, COM(2022) 100.

¹¹ Odluka Vijeća (EU) 2021/689 od 29. travnja 2021. o sklapanju, u ime Unije, Sporazuma o trgovini i suradnji između Europske unije i Europske zajednice za atomsku energiju, s jedne strane, Ujedinjene Kraljevine Velike Britanije i Sjeverne Irske, s druge strane i Sporazuma između Europske unije i Ujedinjene Kraljevine Velike Britanije i Sjeverne Irske u vezi sa sigurnosnim postupcima za razmjenu i zaštitu klasificiranih podataka (SL L 149/2) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:32021D0689&from=HR>

¹² https://ec.europa.eu/info/system/files/ares_20217728182_letter_from_vice-president_sefcovic_to_the_united_kingdom_minister_of_state_lord_frost_signed.pdf

¹³ Provedbena uredba Komisije (EU) 2020/2254 od 29. prosinca 2020. o sastavljanju tvrdnji o podrijetlu na temelju izjava dobavljača za povlaštenu izvoz u Ujedinjenu Kraljevinu tijekom prijelaznog razdoblja (SL L 446/1) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:32020R2254&from=HR>

- povećani troškovi zbog obveze usklađivanja s dvojnim regulatornim sustavima i dodatnim formalnostima,
- kašnjenja na granici zbog novih postupovnih zahtjeva, i
- poteškoće s ispunjavanjem promjenjivih uvoznih pravila.

Komisija je uložila sve napore kako bi pomogla državama članicama i poduzećima iz EU-a da se snađu u novom okruženju. Primjerice, kad su se početkom 2021. pojavili određeni problemi u pogledu sanitarnih i fitosanitarnih zahtjeva odmah su osigurane smjernice za ispravnu primjenu sanitarnih i fitosanitarnih pravila. U području carina, smjernice za pravila podrijetla i druge probleme povezane s carinama objavljene su zajedno s kontrolnim popisima i drugim relevantnim informacijama¹⁴. Slijedom toga broj problema u oba područja znatno se smanjio kako je godina odmicala. Ujedinjena Kraljevina 2021. sa svoje je strane opetovano odgađala provedbu carinskih, sanitarnih i fitosanitarnih zahtjeva u pogledu uvoza iz EU-a. Provedba tih formalnosti započela je u siječnju 2022., a provodit će se u fazama do listopada 2022. u skladu s pristupom u fazama definiranom u Modelu upravljanja granicama. Njihova primjena može biti problematična za izvoznike iz EU-a i države članice zbog logističkog utjecaja novih postupaka, posebice zbog potrebe za podnošenjem potrebnih izvjava i popratnih dokumenata prije otpremanja robe iz luka EU-a u Ujedinjenu Kraljevinu, kao i složenosti informatičkog sustava koji je uspostavila Ujedinjena Kraljevina.

Komisija je u bliskom kontaktu s državama članicama kako bi osigurala dobru pripremljenost njihovih uprava i poduzeća. Relevantne informacije dostupne su i na internetskoj stranici Komisije¹⁵. Kako bi se olakšala trgovina robom na koju se primjenjuju sanitarni i fitosanitarni zahtjevi, primjeri elektroničkih zdravstvenih certifikata potrebnih za izvoz u Veliku Britaniju stavljeni su na raspolaganje svim državama članicama i Komisija je vodila rasprave s tijelima Ujedinjene Kraljevine o njihovu prihvaćanju.

Iako je još uvijek prerano za ocjenjivanje punog gospodarskog utjecaja izlaska Ujedinjene Kraljevine s jedinstvenog tržišta EU-a, najnoviji podaci ukazuju na to da su se trgovinski tokovi između EU-a i Ujedinjene Kraljevine u 2021. djelomično stabilizirali nakon početnog pada nakon isteka prijelaznog razdoblja. Međutim, i dalje su niži nego što su bili 2019. i ranije.

Kad je riječ o trgovini robom, Eurostat procjenjuje da je uvoz u EU iz Ujedinjene Kraljevine 2021. iznosio 146 milijardi EUR, što je znatan pad u odnosu na 2020. (– 13,6 %) i 2019. (– 24,8 %). Izvoz iz EU-a u Ujedinjenu Kraljevinu procjenjuje se na 283 milijarde EUR, što je povećanje od 1,9 % u odnosu na 2020., ali je za 11,4 % manje u odnosu na razinu iz 2019.

Iz tablice 1. vidljivo je da su se 2021., kad je riječ o trgovini s ostalim partnerima, i uvoz robe u EU (+27 %) i izvoz iz EU-a (+14,6 %) jako povećali u odnosu na 2020. i iznad razina prije pandemije iz 2019., (12,5 % za uvoz i 4,7 % za izvoz), dok je trgovina s Ujedinjenom Kraljevinom i dalje daleko od razina prije pandemije.

Posebno su pogođena područja trgovine strojevima i opremom za prijevoz, koja su važan dio bilateralne trgovine. Uvoz u EU iz Ujedinjene Kraljevine u tom sektoru smanjio se 2021. za 26,2 % u usporedbi s 2020. i za 37,9 % u usporedbi s 2019. Izvoz iz EU-a smanjio se 2021.

¹⁴ https://ec.europa.eu/taxation_customs/customs-4/international-affairs/third-countries/united-kingdom_hr

¹⁵ https://ec.europa.eu/taxation_customs/customs-4/international-affairs/third-countries/united-kingdom/new-import-formalities-bring-goods-eu-uk-1-january-2022_hr

za 3,1 % u odnosu na 2020. i 20,5 % u odnosu na 2019. U apsolutnim iznosima, uvoz i izvoz u okviru trgovine EU-a s Ujedinjenom Kraljevinom strojevima i opremom za prijevoz bila je 2021. više od 52 milijarde EUR niža od razine zabilježene 2019.¹⁶

¹⁶ Na statističke podatke za mjerenje trgovine EU-a s Ujedinjenom Kraljevinom utjecala je velika promjena od 1. siječnja 2021., kad su statistički podaci koji se temelje na upitnicima i koji se upotrebljavaju za mjerenje trgovine unutar EU-a zamijenjeni statističkim podacima koji se temelje na carinama i kojima se mjeri zemlja podrijetla, a ne zemlja otpreme. Vjerojatno je da je (dio) gubitaka u trgovini EU-a s Ujedinjenom Kraljevinom nadoknađen dobitima u trgovini s drugim trećim zemljama. U ovoj fazi nije moguće kvantificirati taj statistički učinak.

Tablica 1. Trgovina robom u EU27 u 2021. po partnerima i sektoru SMTK-a u usporedbi s prethodnim godinama

	Uvoz u EU 2021.	<i>promjena od % u usporedbi s</i>		Izvoz iz EU-a 2021.	<i>promjena od % u usporedbi s</i>	
	u mil. EUR	2020.	2019.	u mil. EUR	2020.	2019.
Trgovina EU27 po partneru	UKUPNO svi proizvodi					
UK	146.025	-13,6	-24,8	283.589	1,9	-11,4
Izvan EU27 (bez UK-a)	1.965.514	27,0	12,5	1.896.887	14,6	4,7
Trgovina EU27 po sektoru SMTK-a	Partner: Ujedinjena Kraljevina					
0 – Hrana i žive životinje	9.444	-26,8	-31,5	31.716	-4,5	-3,9
1 – Pića i duhan	2.637	-9,8	-23,5	6.269	5,1	7,3
2 – Sirovine, nejestive, osim goriva	4.349	34,1	22,9	9.535	53,9	55,3
3 – Mineralna goriva, maziva i povezani materijali	20.913	37,8	-6,5	10.775	92,6	6,9
4 – Životinjska i biljna ulja, masti i voskovi	451	-21,4	-6,3	1.034	2,6	9,7
5 – Kemijski i povezani proizv., d. n.	26.286	-20,8	-20,6	45.316	2,8	-6,8
6 – Proizvodi svrstani prema materijalu	16.274	-0,3	-11,9	35.604	11,8	-1,7
7 – Strojevi i prijevozna sredstva	42.823	-26,2	-37,9	102.872	-3,1	-20,5
8 – Razni gotovi predmeti	13.917	-36,0	-44,3	33.592	-8,3	-22,1
9 – Roba i transakcije d. n.	8.931	83,0	72,7	6.877	-9,6	1,3
Trgovina EU27 po sektoru SMTK-a	Partner: Izvan EU27 (bez UK-a)					
0 – Hrana i žive životinje	98.296	8,2	5,1	103.475	5,9	12,2
1 – Pića i duhan	6.599	4,2	-3,1	34.035	15,5	6,7
2 – Sirove materije, nejestive, osim goriva	87.727	34,3	29,5	53.542	32,2	26,8
3 – Mineralna goriva, maziva i povezani materijali	359.916	74,6	5,6	93.312	59,5	-0,1
4 – Životinjska i biljna ulja, masti i voskovi	13.458	27,2	48,7	6.642	20,0	32,9
5 – Kemijski i povezani proizv., d. n.	244.176	22,1	20,9	410.917	12,0	14,7
6 – Proizvodi svrstani prema materijalu	222.081	26,8	24,0	203.994	18,4	5,8
7 – Strojevi i prijevozna sredstva	627.878	18,5	10,3	727.950	11,3	-1,9
8 – Razni gotovi predmeti	272.572	17,8	8,2	223.366	16,7	4,4
9 – Roba i transakcije d. n.	32.811	1,2	24,9	39.655	2,1	-1,3

Izvor: Eurostat EXT_ST_EU27_2020SITC 18.2.2022.

5. Usluge i ulaganje, digitalna trgovina, intelektualno vlasništvo, javna nabava te mala i srednja poduzeća

S istekom prijelaznog razdoblja došao je kraj slobodnom kretanju osoba te slobodi pružanja usluga, kretanja kapitala i poslovnog nastana, zbog čega se znatno promijenio način na koji pružatelji usluga iz obiju stranaka mogu pristupiti međusobnim tržištima. Pružanje usluga, koje se sada odvija na temelju zemlje koja nije članica EU-a, postalo je kompliciranije. Poduzeća koja namjeravaju pružati usluge ili ulagači koji se žele poslovno nastaniti na državnom području druge stranke suočavaju se s novim regulatornim i administrativnim preprekama. Primjerice, odobrenja iz matične zemlje više ne vrijede u zemlji domaćinu, stručne kvalifikacije ne priznaju se jednostavno kao u EU-u i primjenjuju se pravila o imigraciji. Za pružatelje usluga i ulagače iz Ujedinjene Kraljevine primjenjuju se različita pravila za svaku od 27 država članica.

Iako Sporazum o trgovini i suradnji sadržava odredbe kojima se smanjuju određene prepreke pristupu, primjerice zabranjivanjem količinskih ograničenja kao što su ispitivanja gospodarskih potreba za ulagače i pružatelje usluga ili osiguravanjem mogućnosti priznavanja stručnih kvalifikacija¹⁷, okvir Sporazuma o trgovini i suradnji ne može se usporediti sa slobodom poslovnog nastana ili slobodom pružanja usluga na jedinstvenom tržištu. Sporazumom o trgovini i suradnji isto se tako predviđaju olakšavanje digitalne trgovine i poboljšanje standarda zaštite intelektualnog vlasništva te pravila o pristupu odgovarajućim tržištima javne nabave.

Podaci za prva tri tromjesečja 2021. pokazuju da se trgovina uslugama još nije vratila na predpandemijske razine. Iz tablice 2. vidljivo je da je, unatoč oporavku u odnosu na prvih devet mjeseci 2020., uvoz EU-a iz Ujedinjene Kraljevine i iz ostalih trgovinskih partnera znatno niži nego u istom razdoblju 2019. (-9,3 % iz Ujedinjene Kraljevine i -8 % u odnosu na ostatak svijeta). Usporedimo li izvoz iz EU-a u prva tri tromjesečja 2021. s istim razdobljem 2019., pad je značajniji u odnosu na Ujedinjenu Kraljevinu (-13,2 %) nego kod drugih trgovinskih partnera EU-a (-4,8 %).

Jedan od najpogođenijih sektora su putovanja, u kojem nema naznaka oporavka u odnosu na 2020. Uvoz i izvoz EU-a kad je riječ o Ujedinjenoj Kraljevini, ali i drugim trgovinskim partnerima, u prvih devet mjeseci 2021. i dalje su daleko od razina iz istog razdoblja 2019.

Znatno su pogođeni i trgovina uslugama prijevoza i građevinskim uslugama te naknade za upotrebu intelektualnog vlasništva, ali to se uglavnom odnosi na trgovinu između EU-a i Ujedinjene Kraljevine dok trgovina između EU-a i drugih trgovinskih partnera sad premašuje razine zabilježene u prvih devet mjeseci 2019. To upućuje na učinak povlačenja Ujedinjene Kraljevine iz EU-a.

Komisija je tijekom cijele 2021. svoje napore usmjeravala na prevladavanje prepreka povezanih s provedbom Sporazuma o trgovini i suradnji. Primjerice, bilo je moguće razjasniti pravila Ujedinjene Kraljevine o imigraciji u pogledu prava podugovarateljâ na pružanje usluga ugradnje i održavanja na njezinu državnom području.

¹⁷ Stručna tijela obiju stranaka mogu pozvati Vijeće za partnerstvo da odobri priznavanje u njihovu sektoru.

Komisija je sa svoje strane ispunila obveze u pogledu transparentnosti na temelju Sporazuma o trgovini i suradnji. Informacije o pružanju usluga fizičkih osoba sada su javno dostupne. Komisija je isto tako ispunila svoju obvezu izrade javnih internetskih stranica s informacijama o MSP-ovima¹⁸.

Komisija će i dalje pratiti provedbu Sporazuma o trgovini i suradnji u područjima usluga i ulaganja, digitalne trgovine, intelektualnog vlasništva, javne nabave i MSP-ova te ustrajati na ispunjavanju Sporazuma o trgovini i suradnji. Zajedno s relevantnim tijelima Ujedinjene Kraljevine poduzet će daljnje mjere za buduće zakonodavstvo o javnoj nabavi¹⁹, koje je izazvalo zabrinutost među dionicima iz EU-a. Komisija će isto tako nastaviti pomno pratiti utjecaj drugih zakonodavnih promjena u Ujedinjenoj Kraljevini koje utječu na pitanja obuhvaćena Sporazumom o trgovini i suradnji.

¹⁸ <https://trade.ec.europa.eu/access-to-markets/hr/home>

¹⁹ Vidjeti: <https://www.gov.uk/government/consultations/green-paper-transforming-public-procurement/outcome/transforming-public-procurement-government-response-to-consultation>

Tablica 2. Trgovina uslugama EU27 u prvih devet mjeseci 2021. po partneru i uslužnom sektoru u usporedbi s istim razdobljem prethodnih godina

	Uvoz u EU	<i>promjena od % u usporedbi</i>		Izvoz iz EU-a	<i>promjena od % u usporedbi</i>	
	siječanj–rujan 2021.	<i>s razdobljem siječanj–rujan</i>		siječanj–rujan 2021.	<i>s razdobljem siječanj–rujan</i>	
	u mil. EUR	2020.	2019.	u mil. EUR	2020.	2019.
Trgovina EU27 po partneru		UKUPNO sve usluge				
UK	114.858	3,9	-9,3	143.253	6,4	-13,2
Izvan EU27 (bez UK-a)	499.174	-4,4	-8,0	574.356	12,3	-4,8
Trgovina EU27 po uslužnom sektoru		Partner: Ujedinjena Kraljevina				
Usluge proizvodnje s fizičkim sirovinama u vlasništvu drugih	1.349	1,8	-8,7	3.721	-3,1	-2,9
Usluge održavanja i servisa koje nisu drugdje uključene	1.414	-6,2	-27,6	1.792	-19,5	-24,9
Promet	9.101	-7,9	-27,4	15.534	4,0	-24,9
Putovanja	3.934	-33,0	-71,9	9.912	-9,7	-70,2
Građevinarstvo	1.339	-5,6	-51,4	1.599	-12,8	-57,7
Usluge osiguranja i mirovinskog osiguranja	6.342	25,4	37,8	8.487	35,4	55,8
Financijske usluge	20.121	22,8	19,8	22.693	12,1	11,9
Naknade za uporabu intelektualnog vlasništva koje nisu drugdje uključene	9.061	4,0	-21,8	7.267	8,6	-8,4
Telekomunikacijske, računalne i informacijske usluge	14.181	2,9	8,3	27.357	9,7	14,7
Ostale poslovne usluge	44.670	4,0	2,5	38.337	4,8	1,8
Osobne, kulturne i rekreacijske usluge	2.990	4,4	-11,5	2.798	15,8	8,1
Državna roba i usluge koje nisu drugdje uključene	258	-55,6	-64,5	822	13,2	13,5
Neraspoređene usluge	101	-39,4	-27,4	2.936	-1,0	13,3
Trgovina EU27 po uslužnom sektoru		Partner: Izvan EU27 (bez UK-a)				
Usluge proizvodnje s fizičkim sirovinama u vlasništvu drugih	11.556	10,5	14,5	16.907	12,4	8,5
Usluge održavanja i servisa koje nisu drugdje uključene	8.427	-8,4	-17,3	11.019	-0,9	-11,1
Promet	96.165	20,4	1,8	126.803	31,8	8,0
Putovanja	26.230	-11,3	-63,6	32.400	-4,5	-66,4
Građevinarstvo	2.371	1,3	-0,3	5.205	-16,5	-28,3
Usluge osiguranja i mirovinskog osiguranja	12.707	18,4	20,6	11.094	-0,4	3,1
Financijske usluge	38.530	22,7	32,9	42.347	11,3	13,5
Naknade za uporabu intelektualnog vlasništva koje nisu drugdje uključene	104.010	21,6	38,4	51.547	-1,8	1,4

Telekomunikacijske, računalne i informacijske usluge	43.818	11,6	8,2	119.666	22,0	22,1
Ostale poslovne usluge	148.391	-31,3	-21,8	140.995	4,8	-1,2
Osobne, kulturne i rekreacijske usluge	4.779	-2,2	-12,6	7.318	5,9	-0,5
Državna roba i usluge koje nisu drugdje uključene	1.984	-11,9	-14,1	3.738	-18,3	-15,3
Nerasporedene usluge	208	-52,8	-50,0	5.319	72,8	63,2

Izvor: Eurostat. Platna bilanca Europske unije i europodručja – tromjesečni podaci (BPM6) – preuzeti 18. veljače 2022.

6. Energetika

Od isteka prijelaznog razdoblja Ujedinjena Kraljevina više ne sudjeluje u jedinstvenom energetskom tržištu EU-a, među ostalim u upravljanju njime i njegovim trgovinskim aranžmanima. Iako su u Sporazumu o trgovini i suradnji utvrđene odredbe za olakšavanje toka energije, trgovanje je postalo složenije.

Sporazumom o trgovini i suradnji omogućuje se razvoj posebnih trgovinskih aranžmana za tokove električne energije između EU-a i Ujedinjene Kraljevine. Kao prvi korak, od operatora prijenosnih sustava obiju stranaka zatraženo je da izrade analizu troškova i koristi. Međutim, analiza koja je zajednički predstavljena u svibnju 2021. sadržavala je nezadovoljavajuće rezultate koji su, među ostalim, ukazivali na ozbiljan rizik od manipuliranja tržištem i poremećaja na tržištu. Komisija radi na opcijama i alternativama za provedbu te obveze.

Sporazumom o trgovini i suradnji predviđa se i suradnja na razvoju energije iz obnovljivih izvora na moru, koja bi trebala imati ključnu ulogu u ostvarivanju ciljeva obiju stranaka od nultih neto stopa njihovih emisija stakleničkih plinova. Nadovezujući se na Energetsku suradnju zemalja na Sjevernom moru 2021. su započeli pregovori u cilju potpisivanja memoranduma o razumijevanju radi stvaranja posebnog foruma za tehničke rasprave s Ujedinjenom Kraljevinom u vezi s razvojem odobalne mreže i velikim potencijalom energije iz obnovljivih izvora regije Sjevernog mora.

7. Jednaki uvjeti za otvoreno i pošteno tržišno natjecanje i održivi razvoj

EU i Ujedinjena Kraljevina sporazumjele su se u Sporazumu o trgovini i suradnji da je za trgovinu i ulaganje potrebno osigurati jednake uvjete i održivi razvoj. U tom smislu, sve relevantne promjene prava Ujedinjene Kraljevine koje se odnosi na kontrolu subvencija, oporezivanje, radne i socijalne standarde, kao i na okoliš i klimu moraju se pratiti i izvijestiti, kako je propisano člankom 2. stavkom 4. Odluke Vijeća (EU) 2021/689.

Komisija se za praćenje takvih promjena služi informacijama koje su prikupile njezine službe i države članice, mišljenjima dionika iz EU-a, službenim i neslužbenim kontaktima u kontekstu međunarodnih i multilateralnih foruma, kao i posebnim odborima osnovanima na temelju Sporazuma o trgovini i suradnji. Komisija pomno prati i razvoj regulatornih promjena analiziranjem izvješća skupina za strateško promišljanje, poduzeća, nevladinih organizacija, medija i drugih dionika. Jedinstvena ulazna točka²⁰ uspostavljena Sporazumom o trgovini i suradnji daje Komisiji informacije za njezine analize.

²⁰ Jedinstvena ulazna točka centralizirana je kontaktna točka za dionike sa sjedištem u EU-u koji žele uložiti pritužbu na pitanja pristupa tržištu, jednake uvjete ili neispunjavanje obveza u pogledu trgovine i održivog razvoja ili općeg sustava povlastica. Dodatne informacije nalaze se na <https://ec.europa.eu/trade/trade-policy-and-you/contacts/chief-trade-enforcement-officer/>

7.1. Radni i socijalni standardi, okoliš i klima, održivi razvoj

Ujedinjena Kraljevina najavila je nakon povlačenja iz EU-a dalekosežnu regulatornu reformu kao dio svoje želje za „*vraćanjem kontrole nad našim zakonima*” i najavila javno savjetovanje o reformi okvira za bolju regulativu²¹.

Kad je riječ o radnoj i socijalnoj politici, vlada Ujedinjene Kraljevine najavila je svoju namjeru osnivanja jedinstvenog provedbenog tijela za prava iz radnog odnosa, koje će biti odgovorno za osiguravanje centraliziranog nadzora nad njezinim radnim zakonodavstvom²². Komisija pomno prati taj razvoj zakonodavstva, posebice ovlasti i resurse tog tijela za izvršenje svoje provedbene uloge. Kad zakon stupi na snagu, Komisija će pomno pratiti jesu li relevantni radni i socijalni standardi učinkovito provedeni, kako je propisano Sporazumom o trgovini i suradnji. Komisija i Ujedinjena Kraljevina raspravljale su o tom pitanju na prvom sastanku Posebnog trgovinskog odbora za jednake uvjete za otvoreno i pošteno tržišno natjecanje i održivi razvoj, kad su se obje stranke usuglasile o važnosti djelotvorne provedbe prava radnika.

Ujedinjena Kraljevina donijela je i Zakon o okolišu iz 2021.²³, kojim se osniva Ured za zaštitu okoliša i koji se bavi posebnim aspektima politike povezanim s otpadom, bioraznolikosti, kvalitetom zraka, vodom i očuvanjem. Komisija će i u tom pogledu pratiti ima li Ured dostatne ovlasti i resurse potrebne za djelotvornu provedbu pravila o zaštiti okoliša u skladu s obvezama iz Sporazuma o trgovini i suradnji. Nadalje, Komisija će obratiti pozornost na djelotvornu provedbu obveza u pogledu zaštite okoliša nakon donošenja zakona, a zatim i sekundarnog zakonodavstva.

Pravila EU-a kojima se uređuje kemijski sektor uvedena su 2021. u nacionalno pravo Ujedinjene Kraljevine²⁴ uz određene prilagodbe zbog njezina povlačenja iz EU-a. Komisija pomno prati pristup Ujedinjene Kraljevine ograničenjima, odobrenjima i registracijama kemijskih tvari kako bi osigurala usklađenost s relevantnim obvezama iz Sporazuma o trgovini i suradnji.

Kad je riječ o zaštiti klime, Ujedinjena Kraljevina uvela je vlastiti Sustav trgovanja emisijama²⁵. Taj se sustav primjenjuje na energetske intenzivne industrije, sektor proizvodnje električne energije i zrakoplovstvo. Obuhvaća djelatnosti koje uključuju izgaranje goriva u postrojenjima. Sustav se u zrakoplovstvu primjenjuje na letove unutar Ujedinjene Kraljevine, kao i na letove do Gibraltara i Europskog gospodarskog prostora. Ujedinjena Kraljevina od svibnja 2021. organizira dražbe povezane s trgovanjem emisijskim jedinicama. Konačne dražbovne cijene dosad su bile na razinama koje su slične ili više od onih u Europskoj uniji.

²¹ Objava regulatorne reforme ključnih sektora: <https://www.gov.uk/government/publications/brexit-opportunities-regulatory-reforms>

²² https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/991751/sing-le-enforcement-body-consultation-govt-response.pdf

²³ <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2021/30/contents/enacted>

²⁴ <https://www.hse.gov.uk/reach/index.htm>

²⁵ <https://www.gov.uk/government/publications/participating-in-the-uk-ets/participating-in-the-uk-ets>

U članku 18. stavku 2. Europske socijalne povelje²⁶ utvrđeno je da Ujedinjena Kraljevina mora ukinuti ili smanjiti sudske takse, uključujući pristojbe za radne vize. Ujedinjena Kraljevina do nedavno je primjenjivala smanjenje od 55 GBP na pristojbe za dugoročne vize za sve radnike koji dolaze iz država koje su pristale na Povelju, koja je otvorena za potpisivanje 1961. U prosincu 2020. Ujedinjena Kraljevina najavila je da se od 2021. to smanjenje neće primjenjivati na državljane pet država članica EU-a.²⁷ U srpnju 2021. Ujedinjena Kraljevina najavila je svoju namjeru otkazivanja članka 18. stavka 2. Europske socijalne povelje. U rujnu 2021. Ujedinjena Kraljevina odlučila je od veljače 2022. ukinuti smanjenje vizne pristojbe za sve građane EU-a. Komisija je iznijela to pitanje na sastancima Vijeća za partnerstvo i Posebnog trgovinskog odbora za jednake uvjete za otvoreno i pošteno tržišno natjecanje i održivi razvoj. Izrazila je razočaranje time što Ujedinjena Kraljevina nije produljila smanjenje vizne pristojbe za sve građane predmetnih pet država članica EU-a, već ga je odlučila u potpunosti ukinuti.

7.2. Kontrola subvencija

U lipnju 2021. vlada Ujedinjene Kraljevine dostavila je prijedlog zakona o kontroli subvencija²⁸ kojim se nastoji uspostaviti pravni okvir za budući nadzor nad subvencijama. Prijedlogom zakona predviđaju se materijalna pravila i pravila o izvršenju.

Kad je riječ o materijalnim pravilima, prijedlogom zakona predviđaju se definicija subvencije te skup općih i posebnih načela subvencija koja se temelje na načelima utvrđenima u Sporazumu o trgovini i suradnji, kao i odredbe o transparentnosti.

Kad je riječ o izvršenju, prijedlogom zakona osniva se Jedinica za subvencije u okviru Tijela za potrošače i tržišta, koja će preuzeti ulogu neovisnog tijela ovlaštenog za kontrolu subvencija. U prijedlogu zakona predviđen je sustav *ex post* kontrole subvencija s nekim *ex ante* elementima. Žalbeni sud za tržišno natjecanje moći će naložiti izdavanje naloga za povrat ako je subvencija nezakonito odobrena. Očekuje se izdavanje dodatnih provedbenih pravila i smjernica. Komisija će i dalje pratiti promjene.

Komisija isto tako analizira subvencije za poticanje energije iz obnovljivih izvora na temelju programa Ujedinjene Kraljevine „Ugovori za razlike”²⁹. Izrazila je svoju zabrinutost zbog uključivanja „postotka sadržaja iz Ujedinjene Kraljevine” u upitnik o planu opskrbnog lanca. Iznijela je to pitanje na sastancima Posebnog trgovinskog odbora za robu i Posebnog trgovinskog odbora za jednake uvjete za otvoreno i pošteno tržišno natjecanje i održivi razvoj te Odbora za trgovinsko partnerstvo. Komisija je zatražila od Ujedinjene Kraljevine da iz upitnika ukloni informacije o lokalnom sadržaju i prilagodi ocjenjivanje kriterija prihvatljivosti, kao i da izda dodatne smjernice kako bi potvrdila da je sadržaj o Ujedinjenoj Kraljevini uklonjen iz upitnika i da se neće ni na koji način ocjenjivati, među ostalim u provedbenoj fazi, čime bi se djelotvorno uklonila svaka uloga lokacije.

²⁶ Europska socijalna povelja je ugovor sklopljen u okviru Vijeća Europe, otvorena je za potpisivanje 1961. i prvobitno je stupila na snagu 1965. Povelja je revidirana 1996. Revidirana Povelja stupila je na snagu 1999.: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=090000168048b059>

²⁷ Bugarska, Estonija, Litva, Rumunjska i Slovenija.

²⁸ <https://www.gov.uk/government/collections/subsidy-control-bill>

²⁹ <https://www.gov.uk/government/publications/contracts-for-difference/contract-for-difference>

Ujedinjena Kraljevina predložila je uspostavu osam slobodnih luka³⁰, od kojih su dvije započele s radom 2021., s posebnim pravilima kao što su mjere izravnog oporezivanja (npr. porezne olakšice) i pojednostavnjenim carinskim postupcima ili subvencijama kojima se podupiru trgovina i ulaganje. Komisija će i dalje pratiti njihovo osnivanje i kontrolirati njihovu usklađenost s odredbama o jednakim uvjetima sadržanima u Sporazumu o trgovini i suradnji, posebice onima koje se odnose na subvencije i oporezivanje.

8. Promet

Od isteka prijelaznog razdoblja Ujedinjena Kraljevina više ne ostvaruje koristi od jedinstvenog tržišta EU-a u području prometa. Iako su Sporazumom o trgovini i suradnji predviđena pravila kojima se održava povezivost između EU-a i Ujedinjene Kraljevine, prava pristupa prijevoznikâ, posebice u području zrakoplovstva i cestovnog prometa, znatno su manja od prava dostupnih na jedinstvenom tržištu EU-a. Primjerice, zračni prijevoznici iz Ujedinjene Kraljevine više ne mogu nuditi usluge redovitog zračnog prijevoza među državama članicama.

Uzajamna prava o kojima su se stranke sporazumjele u području zračnog i cestovnog prijevoza počela su se primjenjivati neposredno nakon stupanja na snagu Sporazuma o trgovini i suradnji i dosad nisu bila problematična.

Sporazumom o trgovini i suradnji isto tako se dopušta mogućnost sklapanja bilateralnih sporazuma između država članica i Ujedinjene Kraljevine za usluge teretnog zračnog prijevoza na temelju takozvanih „prava pete slobode”³¹. Na temelju odobrenja iz članka 6. Odluke Vijeća (EU) 2021/689 sljedeće su države članice obavijestile Komisiju o svojim sporazumima s Ujedinjenom Kraljevinom do kraja 2021.: Luksemburg, Malta, Francuska, Slovačka, Njemačka, Estonija, Češka, Finska, Belgija, Švedska, Danska, Bugarska, Mađarska, Latvija, Nizozemska, Irska, Cipar, Grčka i Litva.

Kad je riječ o provjeri plovidbenosti zrakoplova, motora i propelera projektiranih na njihovim državnim područjima te povezanih postupaka certificiranja, 2021. ispunjeno je 15 potvrđivanja, koja se uglavnom sastoje od dodatnih certifikata tipa ili izmjena postojećih projekata. Agencija EU-a za sigurnost zračnog prometa odobrila je 13 takvih potvrđivanja, dok je dva odobrilo Tijelo za civilno zrakoplovstvo Ujedinjene Kraljevine.

9. Ribarstvo

Od isteka prijelaznog razdoblja Ujedinjena Kraljevina više ne sudjeluje u zajedničkoj ribarstvenoj politici. Iako je Sporazumom o trgovini i suradnji predviđen uzajaman pristup vodama svake stranke, kao i posebna pravila koja se odnose na pristup vodama krunskih posjeda Ujedinjene Kraljevine tijekom prijelaznog razdoblja, uvjeti ribolova za ribare iz obiju stranaka bitno su se promijenili.

³⁰ <https://www.instituteforgovernment.org.uk/explainers/trade-freeports-free-zones>

³¹ U pogledu usluga redovitog međunarodnog zračnog prijevoza, pravo ili privilegija koju jedna država dodjeljuje drugoj, spuštanja na državno područje i polijetanja s državnog područja prve države prometa koji dolazi iz treće države ili u nju odlazi.

Komisija je najvećem dijelu ribarske flote EU-a osigurala pristup vodama Ujedinjene Kraljevine i krunskih posjeda. Međutim, osiguravanje pristupa manjim i zamjenskim plovilima EU-a teritorijalnim vodama Ujedinjene Kraljevine (6–12 milja) i vodama Kanalskih otoka i dalje je otežano. Iako je ostvaren znatan napredak, brojna plovila koja traže pristup tim vodama nisu dobila dozvolu do kraja godine. Komisija zajedno s predmetnim državama članicama ispituje okolnosti oko svake zatražene dozvole koja nije odobrena.

Stranke su razmijenile i obavijesti o svim novim mjerama upravljanja, kako je propisano člankom 496. stavkom 3. Sporazuma o trgovini i suradnji. Posebni odbor za ribarstvo osmislio će uzajamno prihvatljive rokove i postupke za takve obavijesti.

EU i Ujedinjena Kraljevina održale su i godišnja savjetovanja o upravljanju dijeljenim stokovima. Sporazum o ukupnom dopuštenom ulovu za 2021. postignut je u lipnju 2021. Sporazum o ukupnom dopuštenom ulovu za 2022. postignut je u prosincu 2021.

10. Koordinacija socijalne sigurnosti

S istekom prijelaznog razdoblja završila je i primjena mehanizama EU-a za koordinaciju socijalne sigurnosti u Ujedinjenoj Kraljevini. Sporazumom o trgovini i suradnji ograničava se negativan učinak zaštitom prava socijalne sigurnosti osoba koje se kreću između EU-a i Ujedinjene Kraljevine nakon 1. siječnja 2021. U tu svrhu, njime se omogućuje koordinacija većine davanja iz sustava socijalne sigurnosti.

Suradnja u području socijalne sigurnosti ostvarila je dobar napredak 2021. Nisu utvrđeni strukturni problemi s provedbom Protokola o koordinaciji socijalne sigurnosti na temelju Sporazuma o trgovini i suradnji. Nadalje, Posebni odbor za koordinaciju socijalne sigurnosti donio je izmjene prilogâ Protokolu kao potvrdu da države članice omogućuju radnicima upućenima u Ujedinjenu Kraljevinu ili iz nje da i dalje budu obuhvaćeni zakonodavstvom o socijalnom osiguranju države pošiljateljice pod određenim uvjetima.

11. Suradnja u izvršavanju zakonodavstva i pravosudna suradnja u kaznenim stvarima

S istekom prijelaznog razdoblja izmijenjeni su aranžmani za suradnju u izvršavanju zakonodavstva i pravosudnu suradnju u kaznenim stvarima između EU-a i Ujedinjene Kraljevine. Primjerice, mehanizmi koji se temelje na uzajamnom priznavanju zamijenjeni su uzajamnom pravnom pomoći. Nadalje, Ujedinjena Kraljevina više nije članica agencija EU-a za izvršavanje zakonodavstva i ima ograničen ili uopće nema pristup bazama podataka EU-a. Iako je Sporazumom o trgovini i suradnji predviđena suradnja između stranaka, takva se suradnja sada odvija na temelju zemlje koja nije članica EU-a.

Operativna suradnja s Europolom i Eurojustom nastavila se i 2021., ali sa statusom zemlje koja nije članica EU-a i u skladu s bilateralnim dogovorima. U tu je svrhu 27. rujna 2021. potpisan radni i administrativni dogovor s Europolom kojim se uspostavlja suradnja, a radni dogovor s Eurojustom potpisan je 20. prosinca 2021.

Posebni odbor za suradnju u izvršavanju zakonodavstva i pravosudnu suradnju, koji nadzire provedbu dogovora za suradnju prema Sporazumu o trgovini i suradnji, produljio je prijelazno razdoblje za *ex-ante* evaluaciju povezanosti DNK-a i otisaka prstiju iz Ujedinjene

Kraljevine³². Prijelazno razdoblje može se produljiti najkasnije do 30. lipnja 2022., a do tog se datuma moraju evaluirati povezanosti Ujedinjene Kraljevine.

Od Ujedinjene Kraljevine se Sporazumom o trgovini i suradnji zahtijeva brisanje podataka iz evidencije podataka o putnicima koje je dobila nakon izlaska putnika iz zemlje osim ako je procjenom rizika utvrđena potreba da se ti podaci zadrže. Ujedinjenoj Kraljevini omogućeno je odstupanje od te obveze u prijelaznom razdoblju od godinu dana nakon stupanja na snagu Sporazuma o trgovini i suradnji, dok ne provede određene tehničke prilagodbe. Prijelazno razdoblje trebalo je trajati do 31. prosinca 2021. Međutim, Vijeće za partnerstvo je 21. prosinca 2021., nakon što je razmotrilo informacije koje je Ujedinjena Kraljevina dostavila o zaštitnim mjerama i aktivnostima, koje su poduzete kako bi se omogućilo brisanje podataka te koristeći ovlaštenje iz članka 552. stavka 13. Sporazuma o trgovini i suradnji, donijelo odluku o produljenju prijelaznog razdoblja za dodatnu godinu dana s obzirom na posebne okolnosti³³.

12. Sudjelovanje u programima EU-a

Ujedinjena Kraljevina izgubila je zbog svojeg povlačenja iz EU-a pristup programima EU-a, uključujući njihove mogućnosti financiranja i razmjene. Na primjer, studenti visokih učilišta iz te zemlje više ne mogu sudjelovati u programu razmjene Erasmus+.

Iako se Sporazumom o trgovini i suradnji Ujedinjenoj Kraljevini kao pridruženoj trećoj zemlji omogućuje sudjelovanje u određenim programima EU-a, za takvo sudjelovanje potrebno je donošenje bilateralnih protokola i financijskih doprinosa. Ti protokoli nisu doneseni 2021.

Dok se ne donesu, subjekti iz Ujedinjene Kraljevine imaju koristi od prijelaznih aranžmana na temelju kojih se mogu javiti na pozive na podnošenje prijedloga u okviru Obzora Europa i mogu biti podvrgnuti postupcima ocjenjivanja.

Podsjeća se da na temelju Uredbe o Obzoru Europa³⁴ subjekti iz nepridruženih trećih zemalja mogu sudjelovati u projektima u okviru Obzora Europa bez financiranja sredstvima EU-a. U tim slučajevima subjekti iz trećih zemalja trebali bi pribaviti financijsku potporu iz drugih izvora.

13. Zaključci

Unatoč neuobičajeno opsežnom području primjene Sporazuma o trgovini i suradnji i njegovim mjerama za olakšavanje trgovine, Sporazum o trgovini i suradnji nije zamjena članstvu u Europskoj uniji niti je to ikada bila njegova namjera.

³² Odluka br. 1/2021 Posebnog odbora osnovanog na temelju članka 8. stavka 1. točke (r) Sporazuma o trgovini i suradnji između EU-a i Ujedinjene Kraljevine od 28. rujna 2021. u pogledu produljenja razdoblja iz članka 540. stavka 3. Sporazuma o trgovini i suradnji tijekom kojeg se s Ujedinjenom Kraljevinom mogu razmjenjivati profili DNK-a i daktiloskopski podaci.

³³ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=CELEX:22021D2323>

³⁴ Uredba (EU) 2021/695 Europskog parlamenta i Vijeća od 28. travnja 2021. o uspostavi Okvirnog programa za istraživanja i inovacije Obzor Europa, o utvrđivanju pravila za sudjelovanje i širenje rezultata te o stavljanju izvan snage uredbi (EU) br. 1290/2013 i (EU) br. 1291/2013 (SL L 170/1) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:32021R0695&from=HR>

Kad je riječ o trgovini robom, Sporazumom o trgovini i suradnji nisu uklonjeni carinski postupci i carinske kontrole te pravila o podrijetlu radi ostvarivanja koristi od ukidanja carina, kao ni necarinske prepreke koje proizlaze iz regulatornih razlika. Kad je riječ o uslugama, fleksibilnosti predviđene Sporazumom o trgovini i suradnji ne mogu se ni približno usporediti s jednostavnošću s kojom se usluge mogu isporučivati na jedinstvenom tržištu EU-a. Isto vrijedi i za sva druga područja politike EU-a koja su obuhvaćena TCA-om, od prijevoza i energetike do ribarstva i pravosudne suradnje u pogledu kaznenih djela. Unatoč Sporazumu o trgovini i suradnji, trgovina i suradnja između EU-a i Ujedinjene Kraljevine postala je složenija i problematičnija u usporedbi sa stanjem kad je Ujedinjena Kraljevina bila članica EU-a.

S obzirom na to da je Brexit označio kraj regulatornog usklađivanja između EU-a i Ujedinjene Kraljevine, trenutačne i buduće zakonodavne promjene važne su za učinkovitu provedbu Sporazuma o trgovini i suradnji. Stoga je daljnje praćenje regulatorne reforme Ujedinjene Kraljevine u područjima obuhvaćenima Sporazumom o trgovini i suradnji od presudne važnosti kako bi se osiguralo da reforma ne bude u sukobu s odredbama Sporazuma o trgovini i suradnji i da poduzeća iz EU-a ne budu stavljena u nepovoljan položaj u odnosu na konkurenciju.

Cilj je EU-a održati stabilan i pozitivan odnos s Ujedinjenom Kraljevinom, koja je i dalje njezin glavni trgovinski partner. Međutim, kvaliteta budućeg odnosa u velikoj će mjeri ovisiti o stupnju usklađenosti Ujedinjene Kraljevine s obvezama koje je preuzela u Sporazumu o trgovini i suradnji i Sporazumu o povlačenju.